



Beiting bak gjerde: Beitebruken i ulvesona har endret seg. Nå blir det beitet innenfor inngjerda utmark, og på innmark. (Foto: Marit Glærum)

Sauen fordrevet fra utmarksbeite i ulvesona

Vanlig utmarksbeite er så godt som avvikla i ulvesona, viser ny rapport.

ULV

Tekst: **Linda Sunde**

Sauen skal i størst mulig grad gå på utmarksbeite, sier Einar Frogner, styremedlem i Norges Bondelag og Hedmarksbonde.

Men nå viser en analyse gjort av Nibio og AgriAnalyse i rapporten Beitebruk i ulvesona, en ganske annen utvikling.

Bruken av vanlig utmarksbeite er så godt som avvikla i ulvesona. Derfor er også antall sau tatt av ulv i ulvesona blitt svært lavt. I de senere årene har de store tapene skjedd utenfor sona, skriver Nibio på sin hjemmeside.

Prosjektet er gjort på oppdrag fra Miljødirektoratet, og er ett av fem kunnskaps- og utredningsprosjekt om ulv bestilt av Klima- og miljødepartementet.

Inngjerda utmark

Tradisjonelt er høsting av utmarksressursen en sentral del av saueholdet. Men i ulvesona har beitebruken endret seg. Nå blir det beitet innenfor inngjerda utmark, og på innmark.

Bruk av utmarksbeite skjer i dag kun i to avgrensede områder som er inngjerda med rovdryravvisende hegn, et gjerde med seks strømførende tråder, i tillegg til inngjerda gårdsnær utmark.

Kulturlandskapspleie

Både antall sau og antall sauebønder øker faktisk innenfor ulvesona, til tross for at Stortinget har gitt ulven rett til å leve og yngle der. Men driften har forandret seg mye.

– Utenfor ulvesona har sauene gått i retning færre og større bruk, mens dyretallet har holdt seg stabilt. Innenfor ulvesona har det blitt

flere, men ikke særlig større, sauebruk. Dyretallet har gått opp, sier spesialrådgiver og utredningsleder Geir Harald Strand i Nibio på Nibios hjemmeside. Han har vært prosjektansvarlig for arbeidet.

– I Hedmark var situasjonen lenge preget av utvikling. Etter 2013 har dette endret seg. Avviklinga av beitenæringa i utkantområdene er sluttført. Kun et fåtall gårdbrukere driver fremdeles med sau som hovednæring. I stedet øker antall sau i mindre besetninger nær tettstedene, forteller Strand.

«Her får vi dokumentert den utviklinga som har skjedd i mange år»

Einar Frogner

– Det er samme utvikling som i Østfold og Akershus, der saueholdet ofte har mer preg av kulturlandskapsproduksjon enn matproduksjon. Saueholdet i denne regionen er oftest biinntekt for eierne, sier han.

Tradisjonelt utmarksbeite i ulvesona skjer i dag bare på øyer i Oslofjorden og Vannsjø, og i de ulvfrie kommunene vest for Oslo, forteller Strand.

– Dramatisk

Einar Frogner, hedmarksbonde og styremedlem i Norges Bondelag, er glad for at rapporten har kommet.

– Det som har skjedd er dramatisk. At Nibio dokumenterer at det har skjedd, er veldig bra. Her får vi dokumentert den utviklinga som har skjedd i mange år, sier Frogner.

– Utmarka blir tømt for beitedyr. Det er dramatisk for bonden og for lokalsamfunnet. Den enkelte bruker blir frarøva store deler av næringsgrunnlaget sitt, uten at det har blitt erstatta, sier han.

– Sauene skal i størst mulig grad på gå utmarksbeite. Innmarksbeite gir utfordringer rent faglig, og det er fornuftig bruk av ressursene å produsere sau i utmarka, sier Frogner.

Han mener vi burde hatt færre ulv og flere beitedyr, og at beite er en ressurs som burde vært verdsatt mye høyere enn den blir i dag.

– Konsekvensen av Stortingets vedtak er at beitedyra går på inngjerda mark, med de utfordringene det gir. For den enkelte bonde går det ut over det totale ressursgrunnlaget. Når arealet de skulle høste vinterfôret fra, blir brukt om sommeren, går muligheten til å drive med matproduksjon betydelig ned, sier Frogner.

Avmakt og sjukdomsrisiko

Tolv tidligere eller nåværende beitebrukere er i prosjektet intervjuet om hvorfor de avvirket eller endret beitebruken.

– Rovdyr virker inn direkte, i form av skade på buskapen, og indirekte i form av endra rammevilkår, fagmiljø som forvitrer og følelse av avmakt, sier prosjektansvarlig Geir Harald Strand i Nibio.

Antall sau og lam som får støtte for beite i utmark i ulvesona, er redusert med 45 prosent siden 1999. Bare rundt seks prosent av potensialet i utmarksbeitet blir brukt av husdyr.

Til sammenligning blir 62 prosent av mulige utmarksbeiter i Hordaland brukt av husdyr.

Sau som beiter på innmark har økt sjukdomsrisiko. I tillegg er næringstilgangen dårligere enn i utmarka.

For bonden fører beite på innmark til mer arbeid. Dyra må medisineres, og de må jevnlig flyttes mellom ulike inngjerda areal. Gjerdene må også holdes ved like. ■